

VIVEs kommunetal 2021.5: Flere småbørn og ældre vil presse kommunernes økonomi og rekruttering

Antallet af børn og ældre stiger i de næste 10 år. Det lægger et stigende pres på både kommunernes økonomi og behov for at rekruttere kvalificerede velfærdsmedarbejdere. Særligt yderkommunerne vil blive pressede.

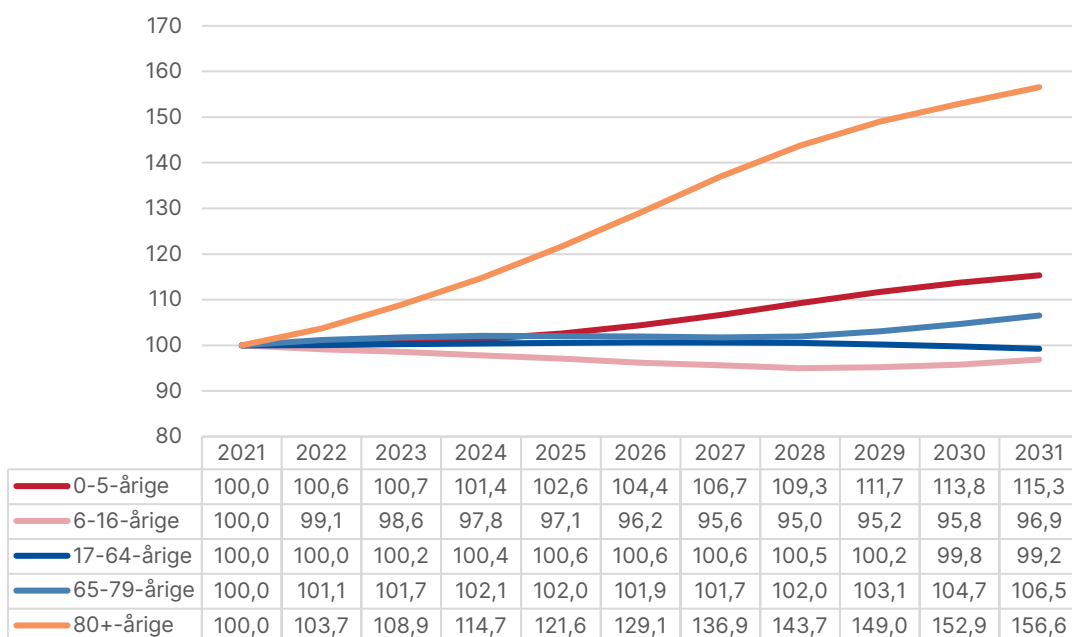
I de kommende år vil der komme flere ældre og ikke mindst flere i de ældste aldersgrupper, ligesom der kommer flere småbørn. Kigger vi 10 år frem, forudser befolkningsfremskrivningerne, at der vil være 15 % flere 0-5-årige, 7 % flere 65-79-årige og 57 % flere 80+-årige i Danmark.

Den forventede udvikling varierer meget på tværs af kommunerne. Derfor er der også stor forskel på, hvor meget det stigende demografiske udgiftspres vil påvirke behovet for flere penge og mere personale på dagtilbuds- og ældreområdet i de enkelte kommuner.

Flere børn og ældre i forhold til antallet af borgere i den erhvervsaktive alder

Figur 1 illustrerer den forventede udvikling i antallet af børn og ældre samt borgere i den erhvervsaktive alder fra 2021 til 2031. Det samlede befolkningstal i Danmark stiger støt og forventes i 2031 at være 3,9 % større end i dag og have rundet 6 millioner. Udviklingen er i høj grad drevet af, at antallet af yngre og ældre borgere stiger. Omvendt forventes antallet af borgere i den erhvervsaktive alder fra 17-64 år at være nærmest stabilt i perioden frem mod 2031. Samtidig falder antallet af skolebørn i alderen fra 6-16 år med godt 3 %. Dermed vil flere kommuner opleve, at væksten i antallet af småbørn i større eller mindre grad modsvarer af et fald i antallet af skolebørn.

Figur 1 Befolkningsfremskrivning for hovedaldersgrupper 2021-2031 (indeks, 2021 = 100)

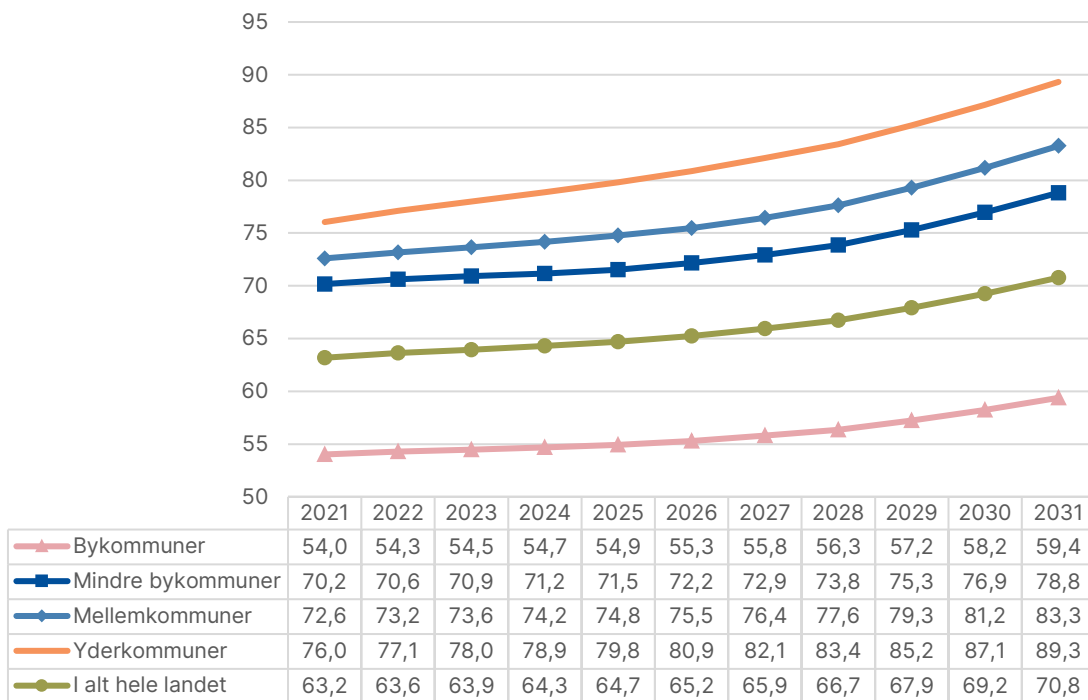
Kilde: ECO Nøgletal og Danmarks Statistikbank (FRDK121)

Den demografiske forsørgerbrøk, som betegner forholdet mellem borgere i og uden for den erhvervsaktive alder, afspejler samme tendens. De kommende 10 år går vi fra cirka 63 børn og ældre pr. 100 borgere i alderen 17-64 år i 2021 til 71 børn og ældre i 2031. Med andre ord stiger antallet af borgere i de aldersgrupper, der primært trækker på de kommunale serviceydelser, i forhold til antallet af borgere i den aldersgruppe, der primært bidrager til de kommunale skatteindtægter.

Demografisk udgiftspres stiger mest i yderkommuner

I figur 2 er kommunerne inddelt i fire grupper efter graden af by/land og andelen af borgere, der pendler til arbejde i en anden kommune. Gruppen af 'yderkommuner' omfatter 30 kommuner, hvor den største by har under 30.000 indbyggere, og hvor en relativt stor del af borgerne har langt til en større by og/eller pendler til arbejde i en anden kommune. Yderkommunerne skiller sig ud fra de andre tre grupper ved både at have den største gennemsnitlige demografiske forsørgerbrøk og den største forventede stigning. Mens bykommuner oplever en stigning på 5,4 procentpoint, vil forsørgerbrøken i yderkommunerne således stige hele 13,3 procentpoint.

Figur 2 Fremskrevet demografisk forsørgerbrøk for forskellige kommunetyper 2021-2031

Note: Vægtede gennemsnit. Demografisk forsørgerbrøk er beregnet som antallet af borgere i alderen 0-16 år og 65+ år, der er pr. 100 borgere i alderen 17-64 år. Bemærk, at ældre her defineres som borgere på 65+ år, og at der ikke er taget højde for, at pensionsalderen gradvist forhøjes fra 65 til 67 år i perioden fra 2019 til 2022 og reguleres yderligere til 68 år i 2030.

Kilde: ECO Nøgletal og Danmarks Statistikbank (FRKM121) samt oplysninger om kommunernes fordeling på kommunetyper fra "Afrapportering fra Finansieringsudvalget, Økonomi- og Indenrigsministeriet 2018", https://sim.dk/media/19016/afrapportering_fra_finansieringsudvalget_feb_2018_pdfa.pdf

Hvordan den stigende demografiske forsørgerbrøk konkret påvirker de enkelte kommuners økonomi, vil afhænge af mange forhold. Ikke alle 65+-årige har behov for pleje- og omsorgsydelser, og såkaldt 'sund aldring' vil kunne betyde, at fremtidens ældre måske er mere sunde og har mindre brug for hjælp end ældre i dag. Dertil kommer, at pensionsalderen gradvist hæves de kommende år, og at fremtidens ældre vil have større pensionsformuer og dermed bidrage mere til kommunernes skatteindtægter.

Rekrutteringsudfordringer

En ting er økonomien, en anden er behovet for at fastholde og tiltrække et tilstrækkeligt antal kvalificerede medarbejdere til at levere service til de flere småbørn og ældre. Allerede i dag er udfordringerne med at rekruttere kvalificerede medarbejdere på både dagtilbudsområdet og særligt på ældreområdet velkendte. På ældreområdet bliver det fremtidige rekrutteringsbehov for det første påvirket af den forventede stigning i antallet af ældre, og hvordan de ældres sundhedstilstand udvikler sig. For det andet påvirkes rekrutteringsbehovet af et stort antal forventede fratrædelser og en beskæftigelsesgrad, der har været faldende for social- og sundhedsmedarbejdere (se fx Vinge & Topholm 2021¹). På dagtilbudsområdet vil udfordringen med at rekruttere pædagogisk personale blive forstærket af den forventede stigning i antal småbørn og indførelsen af nationale minimumsnormeringer frem mod 2024.

Udfordringen med at rekruttere kvalificeret personale forventes alt andet lige at blive større i de kommuner, hvor forsørgerbrøken stiger mest, da der her vil være relativt færre erhvervsaktive borgere at rekruttere fra, når der bliver behov for flere velfærdsmedarbejdere. Billedet vil dog komme til at variere meget fra kommune til kommune. Og det vil afhænge af andre forhold som eksempelvis sammensætningen af kommunens borgere i den erhvervsaktive alder, samspillet med pårørende og frivillige samt af den specifikke udvikling i henholdsvis antal småbørn og ældre. Nogle kommuner vil kunne opleve et større pres på rekruttering af pædagoger end andre kommuner som følge af et stigende antal småbørn. Omvendt vil andre kommuner opleve særligt store udfordringer med at rekruttere et tilstrækkeligt antal kvalificerede velfærdsmedarbejdere i hjemme- og sygeplejen samt på plejecentre.

Stor variation fra kommune til kommune

De enkelte kommuners fremskrevne demografiske forsørgerbrøk i 2031 fremgår af landkortet i figur 3 sidst i dette notat. Figuren underbygger indtrykket af, at den demografiske forsørgerbrøk i 2031 forventes at være lavest i de store bykommuner og størst i en række yderkommuner.

Data og metode

Analysen er baseret på ECO Nøgletal og bygger på data om kommunernes udgifter, struktur, befolkningssammensætning og uddannelsesstatus fra Danmarks Statistik.

Find flere tal fra din kommune eller se demoversionen af ECO Nøgletal på eco.vive.dk.

Se for eksempel tabeller om kommunernes befolkningssammensætning og -udvikling:

- Tabel 2.16 Befolkningsfremskrivning 2021-2031
- Graf 2.17 Fremskrevet demografisk forsørgerbrøk 2021-2031
- Graf 7.53 Forventet udvikling i antal 80+-årige 2021-2031 (indeks).

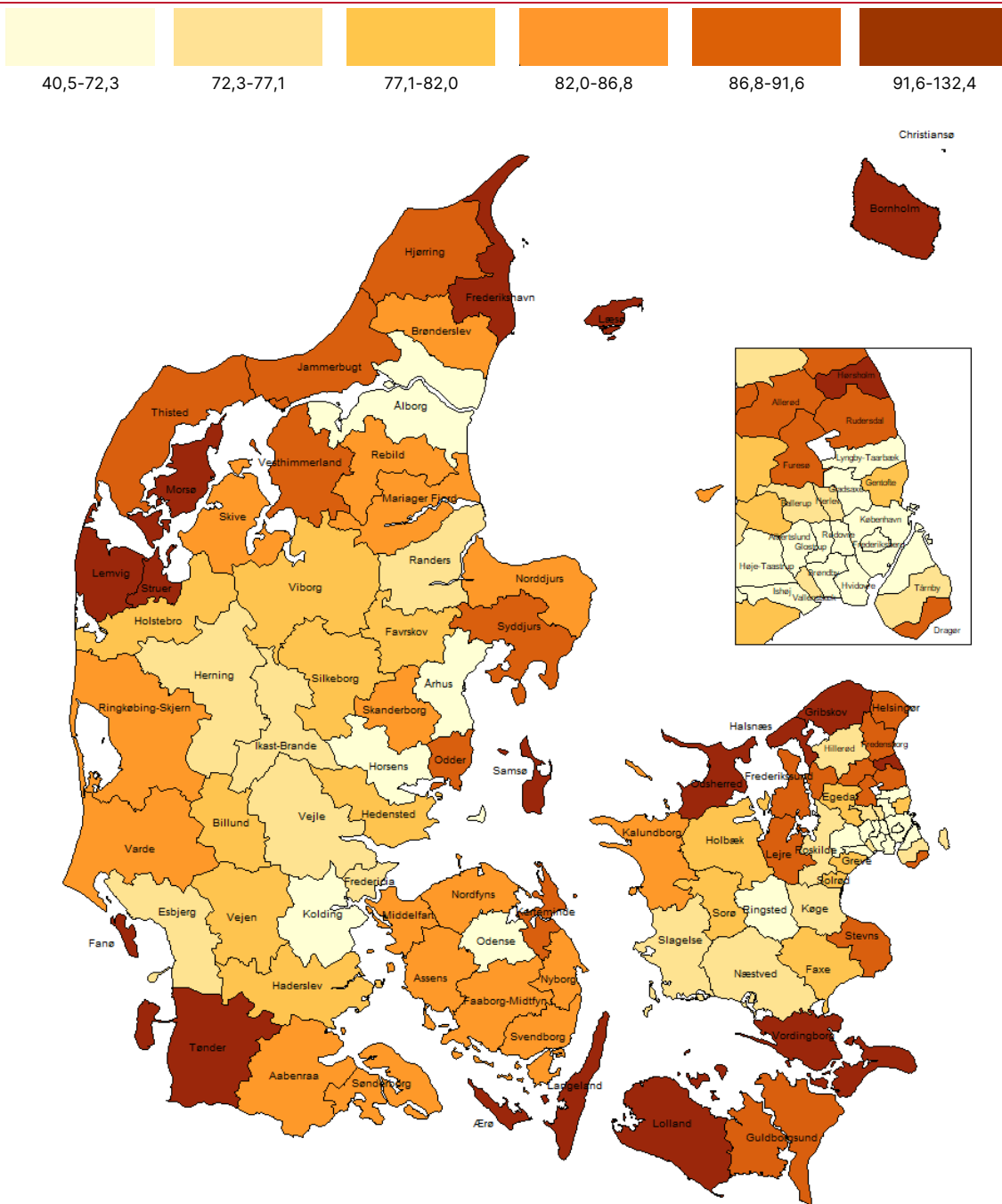
ECO Nøgletal leverer tabeller med nøgletal samt grafer med udviklinger på 19 forskellige udgiftsområder i den kommunale sektor. Hver kommune bliver sammenlignet med en gruppe af kommuner med tilsvarende rammebetingelser på det enkelte udgiftsområde.

Kontakt: Søren Kjær Foged, senioranalytiker i VIVE, tlf. 33 48 09 03, snkf@vive.dk, Kurt Houlberg, professor i VIVE: tlf. 31 57 66 84, kuho@vive.dk eller Jørgen Lauridsen, jola@vive.dk.

I VIVEs kommunetal dykker vi med jævne mellemrum ned i udvalgte ECO Nøgletal. Du kan [tilmelde dig VIVEs nyhedsbrev på vive.dk](#) og modtage kommende udgaver af VIVEs kommunetal.

¹ Vinge, S. & Topholm, E.H.-E. (2021): Social- og sundhedshjælpere og social- og sundhedsassistenter i kommunerne: En analyse af udviklingen i uddannelserne, opgaverne og rammerne samt medarbejdernes perspektiv på området. København: VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Figur 3 Befolkningsfremskrivning, forventet demografisk forsørgerbrøk 2031

Kilde: ECO Nøgletal og Danmarks Statistikbank (FRKM121)